

HÖGSKOLAN I BORÅS

INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN

PROJEKT STILBIB

STÖD TILL SKOLBIBLIOTEKSUTVECKLING

SLUTRAPPORT MED UTVÄRDERING

2009-03-05

Louise Limberg
Eva-Maria Flöög
Monika Johansson

Sammanfattning

Projekt StilBib har varit ett omfattande kompetensutvecklingsprogram för lärare, lärarbibliotekarier, bibliotekarier och skolledare (drygt 100 personer vid 24 skolor i 11 kommuner). Deltagarna har huvudsakligen arbetat på skolor med hög invandrartäthet och projektet har handlat om att med skolbibliotekets hjälp öka elevers förmåga att läsa och i övrigt uppnå skolans mål. En viktig aspekt har varit att bland deltagarna öka kännedomen om och användningen av relevant forskning.

Arbetsformer i projektet har varit tre sammankomster vid BHS, 32 mentorsbesök och andra kontakter med deltagarna. Skolorna har arbetet med egna utvecklingsprojekt med övergripande syfte att stödja elevers språkutveckling och med skolbibliotek som redskap i utvecklingsarbetet. Dessa lokala projekt har inriktats på insatser för läsutveckling och lässtimulans i olika former, undervisning i informationssökning, informationsanvändning och källkritik samt förändring av bibliotekslokaler.

Resultat av de lokala projekten är en ökad aktivitet på flertalet skolor, när det gäller arbete med lässtimulans och språkutveckling. Vi ser också en förstärkt pedagogisk roll för skolbiblioteket, där lärare och bibliotekarier utvecklar ett samarbete i olika projekt i syfte att tillsammans nå mål med avseende på elever språk- och läsutveckling. Åtskilliga lokala projekt inriktades på undervisning i informationssökning och källkritik.

Resultat med avseende på kompetensutveckling bland lärare, bibliotekarier och skolledare tyder på en ökad medvetenhet bland deltagarna om forskningens användbarhet, mera varierade synsätt på skolbibliotekets roll och mer varierade uppfattningar av vad läsning kan innebära och hur läsfrämjande insatser kan bedrivas.

Problem som identifierats har varit projektets omfattning, i vissa fall brist på förankring i kommunerna och därmed sammanhängande ekonomiska brister. Ytterligare en fråga som framstår som väsentlig är projektdeltagarnas ovana vid datorbaserad kommunikation och sparsamma erfarenheter av IKT-användning både för eget bruk och i undervisningen.

BHS utvärdering bland deltagarna visar övervägande positiva bedömningar av både arbetslagens eget arbete i de lokala projekten och av utbytet av BHS insatser.

Vilka effekter för elevernas lärande som projektet inneburit är svårt för oss att avgöra, men vi kan anta att de ansträngningar som gjorts i det konkreta arbetet med eleverna tillsammans med personalens ökade medvetenhet om skolbibliotekets medier och möjligheter som redskap i undervisningen kan ha långsiktiga effekter. För att uttala oss med större säkerhet har vi varit beroende av utvärderingar som görs lokalt. Vi har tagit del av ett fåtal sådana.

Bakgrund och sammanhang: nationella satsningar på skolbiblioteksutveckling

Projekt StilBib omfattar ett kompetensutvecklingsprogram riktat till skolor i mångfaldskommuner, som i sina åtgärdsplaner formulerat planer för skolbiblioteksutveckling. Projektet har syftat till att ge stöd till lokal skolbiblioteksutveckling genom ett kompetensutvecklingsprogram förlagt till Högskolan i Borås. Ett uttalat syfte med detta uppdrag var att dra nytta av forskningsresultat om bibliotekets pedagogiska roll för läsutveckling liksom för samspel mellan informationssökning och lärande genom att föra ut och omsätta dessa i yrkespraktiker i skolor och bibliotek. Att Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap / Bibliotekshögskolan (BHS) vid Högskolan i Borås fick detta uppdrag kan ses som konsekvent med tanke på att BHS är den största svenska forskningsmiljön på området och att en rad studier med relevans för området genomförts vid BHS under de senaste 15 åren.

Projekt StilBib ingår i en serie nationella satsningar som genomförts under ett decennium för att stödja kreativa språkmiljöer i skolan, där skolbibliotek uppfattas som en vital del av sådana miljöer. På nationell nivå var det inledningsvis Skolverket och senare (f.o.m. 2003) Myndigheten för skolutveckling (MSU) som initierade och finansierade utvecklingsarbetet. Satsningarna har syftat till att stärka skolbibliotekens pedagogiska roll för att stimulera barns och ungdomars språkutveckling. Detta innebär en syn på skolbibliotek som redskap för utvecklingsarbete i skolan. Föregångare till nu aktuella satsningar har varit *Projekt Språkrum* (2001-2004) med utvecklingsprojektet *Helvetesgapet* och forskningsprojektet *Lärande via skolbibliotek (LÄSK)* som omfattade 8 skolor i västra Sverige med elever från år 2 till gymnasiet sista årskurs. Projekt Helvetesgapet avsatte rapporten *Tid för lärande* (2003). LÄSK-projektet slutrapporterades i publikationen *Textflytt och sökslump* (Alexandersson & Limberg 2004; 2 uppl. 2007), en rapport som fått mycket stor spridning och tryckts i sammanlagt 7500 exemplar. Under samma period genomfördes projektet *LekaSpråkaLära* med inriktning på språkutveckling i förskola och barnbibliotek i en rad kommuner i olika delar av Sverige. Detta projekt fokuserade på små barns språkutveckling och syftade till att stärka och stimulera förskolornas pedagogiska arbete med böcker och bibliotek, liksom att förstärka samarbete mellan barnbibliotekarier och förskollärare. Projektet avrapporterades i *LekaSpråkaLära - lärande lek om språk i förskola och bibliotek* (2004). Inom ramen för de nationella satsningarna på kreativa språkmiljöer i skolan rymdes också kunskapsöversikten *Skolbibliotekets pedagogiska roll* (Limberg, 2002), en översikt och analys av då aktuell svensk och internationell skolbiblioteksforskning liksom en översikt av forskning om informationssökning och lärande (Limberg, Hultgren & Jarneving, 2002).

Inom ramen för regeringsuppdragen att stärka skolors arbete på området språk- läs- och skrivutveckling kopplade till den s.k. ”mångfaldssatsningen” sedan 2006 har kompetensutvecklingsprogram med inriktning på skolbibliotekets pedagogiska roll genomförts i samverkan mellan MSU, olika utbildningsanordnare och deltagare från skolor i en rad kommuner i södra Sverige. Vid Malmö Högskola genomfördes projekt *SökaSpråkaLära* för arbetslag i gymnasiet. Vid Högskolan i Kristianstad genomfördes projekt *SMiLE* (Skolbibliotekets Möjligheter i Lärandet för Eleven) som riktade sig till arbetslag i grundskolan. Malmö stad har ansvarat för programmet *Många SMiLE*. Projekt StilBib var det sista i raden av denna typ av kompetensutvecklingssatsningar och genomfördes vid Högskolan i Borås (HB), Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap 2007-2009. Samtliga dessa projekt syftar till att stärka bibliotekets pedagogiska roll för att på sikt öka lärandemål med avseende på språk-, läs- och skrivutveckling. Specifikt för projekt StilBib har

varit det uttalade syftet att omsätta forskningsresultat i praktisk yrkesverksamhet, ett syfte som förefaller konsekvent i förhållande till de stora satsningar som Myndigheten för skolutveckling (MSU), och tidigare Skolverket¹, genomfört på forskning om skolbibliotekets roll i elevernas lärande.

Rapporten är strukturerad så att den första delen presenterar projektets uppläggning och genomförande, medan den senare delen presenterar utvärderingen och diskuterar ett antal frågor som väckts under arbetets gång med både genomförande och utvärdering.

Mål, uppläggning och genomförande

BHS har, i enlighet med uppdraget från MSU (Dnr 2006:422), skapat ett kompetensutvecklingsprogram i syfte att stödja lokala utvecklingsprojekt i skolor i s.k. ”mångfaldskommuner”. Programmet² har formats i dialog med inbjudna kommuner, där fyra faser kan urskiljas: 1) planering, 2) genomförande, 3) analys och avstämning, samt 4) avslutning och utvärdering (jfr nedan). Mål för programmet har varit att deltagarna skulle utveckla sina kompetenser på områden med relevans för att stärka skolbibliotekens roll i mångkulturella miljöer. Det överordnade syftet var att öka elevernas förmåga att uppnå skolans mål. Hela programmet utformades i samspel mellan forskare vid BHS, deltagande arbetslag från 24 skolor i 11 kommuner och de lokala projekt för skolbiblioteksutveckling, som deltagarna genomfört inom ramen för StilBib. Programmet har strukturerats i enlighet med uppdraget från MSU där de olika komponenterna varit

- sammankomster vid BHS med föreläsningar och workshops för erfarenhetsutbyte mellan deltagare
- lokala utvecklingsprojekt genomförda i samverkan skolläring/lärlärlag/bibliotekarier
- reflekterande praktik och mentorsstöd
- aktuell forskning
- utvärdering

Vid BHS skapades en projektledningsgrupp som bestod av professor Louise Limberg, huvudansvarig, och adjunkterna Eva-Maria Flöög och Monika Johansson. De senare har arbetat mest konkret i projekt StilBib och därmed också haft ansvar för löpande kontakter med projektdeltagarna, inklusive mentorsbesöken. Under de år projektet löpt har ledningsgruppen vid BHS träffats regelbundet (ca 1 gång per månad) för planering och uppföljning av projektets olika delar som program vid sammankomster på BHS, mentorsbesök och analys av vissa insatser och erfarenheter under projektets gång. Dessa möten har således utnyttjats för en fortlöpande avstämning och löpande utvärdering av projektet med dess olika delar inklusive kontakter med MSU. Vi har vidare haft återkommande kontakter med ledarna för de skånska projekten SMiLE, SökaSpråkaLära och Många SMiLE.

---

¹ Utöver de projekt som nämnts i texten finansierades också forskningsprojektet Informationssökning, didaktik och lärande (IDOL) av Skolverket (2001-2002) och därefter av MSU (2003-2004). IDOL-projektet utforskade lärares och bibliotekariers syn på undervisning i informationssökning (Limberg & Folkesson 2006).

² Kompetensutvecklingsprogrammet rubriceras Projekt StilBib. MSU:s terminologi innebär att de stödjer ett ”kompetensutvecklingsprogram”. Termen kompetensutvecklingsprogram används i rapporten med hänvisning till MSU. På högskolenivå används termen projekt StilBib. Projekt StilBib har syftat till att stödja lokala utvecklingsprojekt i olika skolor. I texten försöker vi skilja mellan Projekt StilBib vid HB och de lokala skolornas utvecklingsprojekt med bibliotek i centrum.

I programmet kan fyra faser urskiljas:

1. Planeringsfas med inbjudan till föreslagna deltagande kommuner (bil. 1), inledande problemidentifiering och programplanering. Uppgifter om vilka kommuner som i sina ansökningar om mångfaldsstöd sökt pengar för skolbiblioteksutveckling fick vi från MSU.
2. Genomförande 2007
  - a. Första sammankomsten vid BHS (20 april 2007) med föreläsningar om relevanta forskningsresultat, problemidentifiering genom erfarenhetsutbyte, idéer för lokala projekt. Tema för första sammankomstens föreläsningar var aktuell forskning om skolbibliotek, informationssökning och lärande och projektledning (se bil. 2). Projektidéer diskuterades av deltagarna i grupper, med en samtalsledare i varje grupp. Samtalsledare hämtades bland BHS yngre forskare och projekt StilBib:s ledning.
  - b. Utformning och uppläggning av lokala projekt, mentorsbesök och idéutbyte. Skapande av dokumentation av projekten. Den dokumentation som skapats gäller både skolornas egna presentationer och rapporter om de lokala projekten och den verksamhet som BHS stått för, exempelvis rapporter från mentorsbesök. All dokumentation har lagts ut på projektets webbplats på BHS (numera stängd och arkiverad).
  - c. Andra sammankomsten vid BHS (2-3 oktober 2007) med ytterligare föreläsningssstoff och erfarenhetsutbyte. Tema för sammankomsten var läsararter och genrer, flerspråkighet och lärande, literacies (se bil. 3). Föreläsare hämtades bland forskare på BHS och i något fall från Göteborgs universitet. Vid denna sammankomst presenterade deltagarna sina projekt för varandra i grupper, där projektidéer också diskuterades under ledning av samtalsledare från BHS.
  - d. Rapportering vid MSU (14 november 2007). Vid mötet deltog representanter från såväl projekt StilBib (Louise Limberg och Eva-Maria Flöög) som representanter från liknande projekt i Skåne (SökaSpråkaLära, SMiLE och Många SMiLE). Från MSU deltog Ingela Nyman och Annette Ewald.
3. Analys, fortsatt genomförande av lokala projekt och löpande avstämningar 2008.
  - a. Mentorsbesök: Eva-Maria Flöög och Monika Johansson genomförde en andra omgång mentorsbesök för att följa, diskutera och stötta de lokala projekten. Vid mentorsbesöken fördes diskussioner rent konkret med utgångspunkt i skolornas egna projekt, deras frågor och berättelser. Vid dessa möten gjordes aktiva kopplingar till forskning som presenterats vid sammankomster på BHS liksom till relevant litteratur för det aktuella lokala projektet. Datum för mentorsbesök styrdes av skolornas önskemål om lämplig tidpunkt. Mentorsbesöken dokumenterades och detta material lades ut på webbplatsen.
  - b. Tredje och avslutande sammankomst vid BHS (22-23 april 2008) med föreläsningar och avrapportering / erfarenhetsutbyte från lokala projekt. Tema för föreläsningarna i den tredje sammankomsten var Internet, Webb 2,0 och källkritik, ungdomar och nya medier med exemplet ”Att leva i onlinespel” samt ett övergripande perspektiv på projekt och drivkrafter i skolbiblioteksutveckling (se bil. 4) Föreläsare hämtades från GU, från Karlstads universitet och från BHS. Gruppdiskussionerna för erfarenhetsutbyte inriktades mot reflektioner kring lärande genom de egna lokala projekten, lärande genom deltagande i projekt StilBib inklusive sammankomsterna vid BHS med föreläsningar och erfarenhetsutbyte. Gruppdiskussionerna leddes som tidigare av lärare från BHS.

4. Avslutande fas ht 2008-feb 2009

- a. Ytterligare mentorsbesök genomfördes. Kompletterande dokumentation av lokala projekt med slutsatser och planer för vidare lokalt utvecklingsarbete togs fram.
- b. BHS avslutande utvärdering genomfördes. Den besvarades av ca 1/5 av samtliga projektdeltagare. Dock påpekar några deltagare att de fyllt i utvärderingsblanketten tillsammans i arbetslaget, vilket antyder att fler individer kan stå bakom de 21 ifyllda formulären. Kanske har man gjort så på fler skolor.
- c. Påminnelser skickades ut till deltagarna om BHS intresse att få in deras utvärderingar och summeringar från de egna projekten. Dessa uppmaningar har hörsammats i mycket blygsam utsträckning. Slutrapport sammanställs vid BHS, där analys och slutsatser av projektet presenteras.
- d. Rapportering till MSU vid möte med Annette Ewald 5 maj 2008 och leverans av skriftlig rapport 14 maj samma år.
- e. Projekt StilBib har presenterats på konferensen Skola Göteborg 30 oktober 2007, Bok & Bibliotek i september 2008, och vid konferensen Mötesplats inför framtiden vid BHS 16 oktober 2008 (Flöög, Johansson & Limberg 2008, se bil. 5).

Deltagare

Projektet inleddes i januari 2007 med planering och utskick av inbjudan till namngivna mångfaldskommuner. Inbjudan skickades till de 17 kommuner som enligt uppgift från MSU hade infogat planer för skolbiblioteksutveckling i sina ansökningar om mångfaldssatsningar. Initialt kontaktades ett antal kommunala tjänstemän inom utbildnings- och/eller kulturområdet i dessa kommuner via en inbjudan i form av ett brev (se bil. 1). De tjänstemän som svarade hänvisade ofta i sin tur till en eller flera skolor i kommunen, oftast tre.

De kommuner som valde att delta var Borås, Gislaved, Gnosjö, Göteborg, Helsingborg, Järfälla, Malmö, Markaryd, Märsta, Upplands-Bro och Västerås. Sammanlagt har arbetslag från 19 skolor deltagit i hela programmet och ytterligare 5 skolor i delar av programmet, från totalt 11 kommuner. De flesta skolorna har en hög andel elever med invandrabakgrund. Från början deltog tre gymnasieskolor, en hoppade senare av, övriga är grundskolor. Fem skolor har sett sig nödsakade att lämna projektet. Orsaker som angetts har varit byte av personal och skolledning, samt brist på pengar. Flera av dessa har deltagit i delar av projektet.

Kommunerna grupperades i geografiska kluster: Småland, Göteborg, Borås, Stockholm/Västerås. Syftet med denna gruppering var bland annat att vi tänkte oss att projektdeltagare vid skolor belägna i närheten av varandra skulle kunna besöka och lära av varandra. Denna form för besök och erfarenhetsutbyte mellan deltagarna utnyttjades sparsamt under projektiden. Totalt antal deltagare var 128 personer, varav 71 lärare, 15 lärarbibliotekarier, 8 bibliotekarier, 20 skolledare, 5 kommunala tjänstemän och 9 ”övriga” (t ex bibliotekspedagog, mediepedagog, IT-pedagog, s.k. plusjobbare, etc.)

Från varje skola deltog arbetslag bestående av lärare, skolbibliotekarie³, skolledare och eventuellt någon ”övrig”. För deltagarna startade projektet i och med den första träffen på

---

³ Termen ”skolbibliotekarie” betecknar personer med operativt ansvar för skolbibliotek, dvs. både fackutbildade bibliotekarier och lärarbibliotekarier. ”Lärarbibliotekarie” betecknar en lärare med ansvar för skolbibliotek men med anställning som lärare och med lärarutbildning/-examen. ”Bibliotekarie” eller ”fackutbildad bibliotekarie” betecknar en person yrkesverksam som bibliotekarie och med bibliotekarieexamen eller examen i biblioteks- och informationsvetenskap.

BHS den 20 april 2007, som besöktes av drygt 100 deltagare: skolbibliotekarier, lärare och skolledare.

Lokala projekt

De lokala projekten på skolorna har i de flesta fall inriktats på lässtimulans, huvudsakligen med utgångspunkt i arbete med skönlitteratur. I några fall har skolornas lokala projekt tagit sin utgångspunkt i enkäter som elever fått besvara och som handlat om deras läsvanor och läspreferenser. Enkäter har också använts för att utvärdera lokala läsprojekt.

Projektplaner: mål

På de flesta deltagande skolor har man arbetat målmedvetet med att utforma lokala utvecklingsprojekt. Detta arbete initierades redan i inbjudan och fick stort utrymme vid den första sammankomsten på BHS. De flesta planerna innehåller också rubriker som mål, metoder, genomförande och utvärdering. Många projektplaner är breda och allmänna i förhållande till skolbibliotekets pedagogiska roll, vilket illustreras i exemplen nedan.

I projektet skulle vi vilja arbeta med att finna bra metoder för att:

- Stimulera läsutvecklingen genom intensiv läsning
- Öka elevernas läsförståelse
- Bredda samarbetet mellan bibliotek/bibliotekarie och pedagoger
- Få eleverna att känna sig trygga i att använda biblioteket som en kunskapsbank
- Utarbeta en klar och konkret arbetsplan för hur arbetet med läsning och läsförståelse skall genomsyra arbetet från förskoleklass till årskurs 6

Projektidé:

Vi vill aktivera boksamtalen i klasserna. Hur gör pedagogerna för att inspirera, stimulera och levandegöra bokdiskussioner? Vi vill att högläsningen fortsätter även för de äldre eleverna. Vi vill utveckla skolbibliotekets pedagogiska roll inom skolan när det gäller informationssökning och kritiskt granskande.

Exemplen visar inte bara att läsning och litteratur varit centrala för skolornas lokala projekt utan också att projekten karaktäriseras av stor bredd, och därmed brist på fokus. Många beskrivningar av lokala projekt famnar över skolbibliotekets pedagogiska roll i allmänhet och ambitioner att i samma projekt täcka in alla olika dimensioner av skolbibliotek som redskap för lärande. Exemplen ovan illustrerar just bredden i planerna med inriktning på lässtimulans, biblioteket som kunskapsbas och ett utvecklat samarbete mellan lärare och bibliotekarie. Det finns många exempel på denna typ av breda och vaga projektplaner.

I projektet vill vi utveckla samarbetsmöjligheterna mellan oss i projektgruppen och stärka bibliotekets ställning i skolan. I förlängningen vill vi främja att biblioteket får en ännu mer aktiv roll i elevernas läs- och språkutveckling.

Några skolor har valt att arbeta med informationssökning och källkritik och i några fall har användning av IKT-redskap varit ett viktigt inslag, t ex ett projekt om källkritik och Wikis. Även de projekt som inriktas mot undervisning i informationssökning kännetecknas av vittfamnande planer, snarare än avgränsade mera specifika projekt. En skola benämnde sitt projekt "källkritik" och lade upp en plan för undervisning i informationssökning från förskoleklass till år 9.

Inom Söderhöjdens för- och grundskolor ska undervisning om informationssökning och källkritik finnas som en naturlig del inom alla ämnen och årskurser. Detta kräver att alla pedagoger erbjuds kontinuerlig fortbildning inom ämnesområdet. På skolbiblioteket ska det finnas en idébank med olika material för undervisning och lärande om informationssökning och källkritik.

Här finns dock exempel på mera koncentrerade och avgränsade projekt, t ex

Eftersom hela arbetet är ett ”pilotprojekt” är vi tvungna att begränsa oss. Vi har valt att arbeta med två klasser år 9. Den enkla anledningen till att vi valt år 9 är att vi vill ha ett ämnesövergripande projekt som möjliggörs av inblandade lärare samt bibliotekarie. Vi anser att det är lämpligt att arbeta med två klasser, dels för att dra vidare slutsatser av projektet, dels för att göra jämförelser klasserna emellan. Vari består likheterna och skillnaderna?

Huvuddelen av projekten har inriktats på lässtimulans med hjälp av skönlitteratur i traditionell bokform. I detta arbete har en stor variation av arbetsmetoder tillämpats som bokprat, högläsning, olika former av lästävlingar mm. I många av läsprojekten ingick att lärare och bibliotekarier skapade bokcirkel med boksamtal och att de tipsade varandra om böcker. I en del projekt involverades också föräldrar med uppmuntran till dem att läsa för sina barn och försöka stimulera barnens läsintresse. I läsprojekten har man ofta satsat på författarbesök, i något fall också på föreläsning från någon inbjuden läspedagog eller litteraturvetare. Läsning av facklitteratur har inte haft någon självklar plats i projekten som genre eller redskap för att uppmuntra till läsning, även om många vittnar om att framför allt pojkar gärna läser denna typ av litteratur. Läsning av facklitteratur har snarast betraktats som en del av den ordinarie undervisningen. Flera projekt har arbetat med att införa datoriserade bibliotekssystem och/eller med att skapa nya bibliotekslokaler. I övrigt har tillämpningar av informations- och kommunikationstekniska redskap (IKT) varit relativt osynliga i skolornas egna projekt

Endast få skolor inriktade sina projekt specifikt på invandrarelever som målgrupp eller utveckling av metoder för att arbeta med flerspråkighet. Dock förekom funderingar på flera skolor om fördelar och nackdelar av att erbjuda mångspråkiga elever litteratur enbart på svenska. Vid en skola, där man fokuserade mångspråkighet, genomfördes ett projekt för lässtimulans genom att erbjuda bokpåsar med bok och band på både svenska och något annat språk valt utifrån individuella elevers bakgrund. De flesta skolor inriktade sina projekt på alla elever i vissa årskurser eller i hela skolan, och avstod därmed från att prioritera eller variera mellan olika målgrupper.

Några skolor inriktade sina projekt på biblioteksmiljön, men som exemplet nedan visar blandas intresset för biblioteksrummet, uppställning och skyltning med andra aspekter som redskap för informationssökning och undervisning i bibliotekskunskap för både elever och lärare.

Plan för läsåret 07/08

Ändra biblioteksmiljön bl.a. genom att skylta tydligare och gallra i bokbeståndet.

Öka tillgången till ett varierat utbud av fack- och skönlitteratur för olika åldrar.

Enkel bibliotekskunskap för elever t.ex. att lära sig att hitta i hyllorna. De ska utifrån sina egna frågeställningar kunna söka fakta i bibliotekskatalogen.

Personalen skall vara väl förtrogen med lån- sökrutiner i OPAC och hur vår litteratur är placerad (hyllsignum) och känna till några användbara länkar. Väcka intresse hos personalen för bibliotekets möjligheter genom att läsa pedagogisk litteratur om skolbibliotek.

Vi finner således en stor bredd och variation i olika lokala projekt med en tyngdpunkt i läsprojekt med betoning på skönlitteratur. Det förekommer ofta att projektmålen förankras i såväl skolornas egna mål- och visionsdokument som i läroplanerna eller andra policydokument (t ex UNESCO:s skolbiblioteksmanifest).

Projektmetoder

Den gemensamma nämnaren i projektplanerna gäller beskrivningen av vilka metoder som skall användas. I samtliga planer framhävs samarbete mellan olika ansvariga som den överordnade metoden, i första hand samarbete mellan lärare och bibliotekarie, men också samarbete mellan lärare i olika ämnen och med skolledare. Projektplanerna betonar överlag vikten av och nyttan med samarbete inom arbetslagen och med övriga kolleger på skolan. Man kopplar samarbete till förutsättningar för att skapa goda läs-, lär- och språkmiljöer och poängterar hur man tillsammans skall arbeta för att fler elever når lärandemål. Som nämndes ovan poängteras ibland också samverkan med föräldrar som en metod för att nå projektmålen. I några fall har arbetslag på en skola sökt samarbete eller åtminstone erfarenhetsutbyte med pedagoger på andra skolor. Vi konstaterar att inriktningen på samarbete är framträdande i skolornas projekt, vilket är konsekvent i förhållande till hela projekt StilBib, liksom till uppdraget från MSU. I övrigt omnämns en rad metoder som ansvarsfördelning mellan olika personer i arbetslaget, urval och inköp av litteratur för utvecklingsprojekten, tidsplanering för olika insatser som läsveckor, möten i arbetslaget, information till elever och föräldrar, etc.

Genomförande

Det är ofta i beskrivningar och dokumentation av genomförandefasen som projektplanerna blir mer ordrika och konkreta. Då genomförande planeras och rapporteras finns en rikedom på uppslag, kreativa idéer och handlingar. Man har genomfört läsprojekt i skolans alla klasser med läsveckor, boktips, författarbesök, bokprat, firande av Astrid Lindgrens födelsedag, tematiskt arbete kring källkritik eller utrustning och inredning av ny bibliotekslokal. Böcker har varit det huvudsakliga mediet i projekten, men i några fall har man kopplat mellan olika medier, som exempelvis text och musik. I ett projekt med inriktning på informationssökning och källkritik arbetade man med nyhetsrapportering och film som medium; vid ytterligare en skola arbetade man med film, då eleverna dramatiserade skönlitterära texter.

I beskrivningar av genomförande förekommer inte sällan att man satsar på lästid för skolpersonal, att man i arbetet med en plan för undervisning i källkritik avsätter tid för arbete med litteratur som presenterar tidigare forskning av relevans för skolans eget projekt. Här finns åtskilliga exempel på att arbetslagen tillsammans använt exempelvis *Textflytt och sökslump* (Alexandersson & Limberg 2004) eller *Internetsökningens didaktik* (Enochsson 2007).

Resultat av lokala projekt

Dokumenterade resultat från lokala projekt från skolornas egna rapporteringar liksom från mentorsbesöken varierar i hög grad. En skillnad mellan skolorna är att långt ifrån alla har summerat och rapporterat några resultat varken angående vad de uppnått, vilka slutsatser de dragit eller någon annan form av utvärdering. I de fall sådan dokumentation finns ger den intressant information om utfallet av projekt StilBib. På en skola är det konkreta resultatet att man faktiskt fått en ny, ändamålsenlig bibliotekslokal som utrustats och inrett under projektåret. Arbetslaget hävdar att projektet med stöd från BHS varit en förutsättning för att åstadkomma detta.

Mentorsbesöken har fungerat mycket bra. Det har varit kvalitetstid. Det har gett oss en möjlighet att få tid att mötas och vi har (tvingats) prioritera. Mentorn hjälpte oss att synliggöra processen samt uppmuntrade och gav oss mod att gå vidare. Det har varit lättare att genomdriva hela biblioteksflytten med stödet från Bibliotekshögskolan och vår mentor.... Den forskning vi har fått information om har gett oss argument för den förändringsprocess vi nu genomför.

Resultat på andra skolor visar att läsprojekt upplevts som stimulerande och lustfyllda för såväl elever som personal, att föräldrar varit positiva till läsprojekt, att elever menar att de utvecklat sitt ordförråd genom mera aktiv läsning, att berättande utgör en lustfylld del av läsprojekt för eleverna, liksom att samtalen om böcker och läsoplevelser skapar utrymme för att tala om känslor. Lärare menar också att det intensifierade arbetet med läsning erbjudit möjligheter till etiska samtal och god insikt i elevernas läsförmåga.

En skola sammanfattar sina slutsatser på följande nyanserade vis:

- Läsningen har fått större utrymme i undervisningen i alla ämnen, något som vi hoppas ska utvecklas ytterligare.
- Det är svårt att kontrollera om läsförståelsen hos eleverna har ökat då många faktorer spelar in. Dock märker vi genom test att läshastighet och läsförmåga har ökat något.
- Det är för tidigt att utvärdera om statusen på läsande har höjts, eftersom det är en förändring som märks först på lång sikt.

I en analys efter genomfört projekt påpekar man vid en skola att bibliotek och datasal ligger för långt ifrån varandra och man formulerar en framtidsvision i termer av ett mediatek. Ingen skola rapporterar resultat med avseende just på arbete med mångspråkighet och invandrarelevs eventuella språkutveckling. Detta hänger logiskt ihop med att nästan alla skolor riktade sina insatser mot alla elever. Många skolor hade stor andel elever med invandrarbakgrund, men i projekten fokuserades inte just dessa som en särskild målgrupp för de satsningar som gjordes.

Utvärdering av kompetensutvecklingsprogrammet StilBib

Som nämnts inledningsvis har projekt StilBib utvärderats löpande genom avstämningar vid mentorsbesöken och genom analyser av resultaten från mentorsbesöken inom ledningsgruppen. Den löpande utvärderingen har också skett genom rapportering från de lärare som varit samtalsledare vid gruppdiskussionerna på BHS. Vidare har projektet utvärderats genom en enkät riktad till samtliga projektdeltagare i maj 2008, dvs. strax efter den sista sammankomsten vid BHS. Vi fick in 21 enkätsvar, således endast 1/5 av samtliga projektdeltagare. Samtidigt ser vi att några enkätsvar framhåller att hela arbetslaget vid en skola tillsammans besvarat enkäten. Detta kan ha skett vid fler skolor och betyder att det kan finnas betydligt fler än 21 individer bakom de besvarade enkäterna.

Olika inslag i utvärderingen har skett i relation till de mål som ställts upp, dels för kompetensutvecklingsprogrammet StilBib, dels för de lokala utvecklingsprojekten. Enligt överenskommelsen mellan MSU och BHS skall ”programmet effekter med avseende på lärandets utfall dels bland den personal som deltagit i kompetensutvecklingsprogrammet, dels måluppfyllelse i skolan utvärderas” (Dnr 2006:422, s. 1). Vi har tämligen gott underlag för att bedöma lärandets utfall bland den personal som deltagit i projekt StilBib. Detta underlag utgörs av samtal vid mentorsbesök, gruppdiskussioner vid sammankomster på BHS liksom den kunskap vi fått om projekten genom deltagarnas presentationer. Våra möjligheter att utvärdera huruvida programmet bidragit till bättre måluppfyllelse med avseende på elevers

lärande i skolan är synnerligen begränsade. Det underlag vi har för att kunna uttala oss om effekterna på elevernas lärande utgörs av vad deltagande lärare, bibliotekarier och skolledare uttalat sig om. Vi har begränsat sådant underlag. Avslutningsvis i detta avsnitt kommer vi dock att diskutera projektets resultat i termer av skolbibliotekets möjliga inverkan på elevers lärande med utgångspunkt i projekt StilBib.

Måluppfyllelse

Tidigt i projektet uppmärksammade StilBib:s ledningsgrupp problem med svårigheter att avgränsa och koncentrera de lokala projektplanerna. BHS insatser inriktades således tidigt på att stödja projektdeltagarna att avgränsa de lokala projekten. I detta avseende har vi inte varit särskilt framgångsrika. Deltagarnas iver att ”sätta igång sina projekt” bekräftar tidigare erfarenheter och analyser av utvärderingar av utvecklingsarbete som visar att yrkesverksamma lärare och bibliotekarier hellre sätter igång med verksamheter än formulerar mål och arbetar med prioriteringar, dvs. de tar itu med vad som skall göras snarare än vad de vill åstadkomma (jfr Markless & Streatfield 2006). Många projekt förblev alltför breda och därmed vaga för att det skulle vara möjligt att urskilja dem som särskilda projekt och att senare också utvärdera vad som åstadkommits genom projektet. Som framgått ovan finns dock framträdande undantag, där skolorna formulerat avgränsade projektmål, genomfört projekten, analyserat erfarenheterna från dem och dragit tydliga slutsatser inför sitt fortsatta arbete med att utveckla skolbiblioteket som redskap för att stärka språk- och läsmiljöer i skolan.

Av enkätsvaren framgår att ca 57 % av deltagarna menar att de nått sina projektmål väl eller mycket väl, och ytterligare 38 % att de nått projektmålen ”i viss utsträckning”. Bland de faktorer som bidragit till att målen nåtts nämner 57 % stöd från skolledningen och 86 % bra samarbete både mellan kolleger i arbetslaget och med skolledningen. 95 % av de svarande menar att samarbetet i arbetslaget fungerat väl eller mycket väl. Bland hinder som nämns för projektets genomförande anges tidsbrist av två tredjedelar av deltagarna (67 %), medan brist på stöd från skolledning och brist på ekonomiska resurser anges i liten omfattning. Ingen anger ”dåligt samarbete” som orsak till bristande framgång i projektet. Detta bekräftar erfarenheter från många tidigare utvecklingsarbeten angående skolledningens centrala roll för utvecklings- och förändringsarbete i skolan. Enkätsvaren tyder också på betydelsen av att utvecklingsarbete sker i arbetslag vid en skola och betydelsen av samspel mellan gott samarbete och upplevelsen av goda resultat av ett utvecklingsarbete. Svaren på en enkätfråga om vilket innehåll i programmet som varit viktigast för deltagarna bekräftar intrycket från projektplanerna, nämligen att frågor om läsning och läsutveckling nämns av flest svarande (43 %), medan frågor om informationskompetens bedöms som viktigast i 33 % av svaren.

Bland de inslag som anses ha haft störst betydelse för de lokala projekten nämns i enkätsvaren framför allt gruppdiskussionerna på BHS (67 %) och föreläsningarna (52 %⁴). Samtidigt visar knappt hälften av svaren på frågan om vilken betydelse träffarna vid BHS haft för de lokala projektens utveckling, att de haft stor betydelse, medan ungefär lika många anger att träffarna bidragit lite eller mycket lite till det egna projektets utveckling. Här är enkätsvaren således inte alls entydiga. På liknande sätt fördelar sig svaren angående vilken betydelse mentorsbesöken haft för de lokala projektens utveckling med ungefär lika många som anger liten betydelse som stor eller mycket stor betydelse. Erfarenheterna tycks således skifta avsevärt när det gäller i vilken utsträckning projekt StilBib anses ha bidragit till de lokala

---

⁴ Fler än ett alternativ kunde anges i enkätsvaret till denna fråga.

projektens utveckling. Möjligen kan de något motstridiga svaren på olika enkätfrågor tolkas så att deltagarna tillmäter gruppdiskussioner och föreläsningar på BHS stor betydelse, eftersom deltagarna tycker sig ha haft stort utbyte av dessa programinslag. Samtidigt kan den något begränsade betydelse som hälften av enkätsvaren bedömer att mentorsbesök och sammankomster på BHS haft för utvecklingen av deras lokala projekt innebära att en del upplevt viss besvikelse över att BHS inte haft fler konkreta råd och anvisningar att erbjuda som ”recept” för framgångsrikt utvecklingsarbete. I dokumentationen från en del mentorsbesök framskyntar sådan besvikelse.

Föreläsningarna i Borås har varit intressanta, men skulle kunna innehålla mer handfasta tips om hur man går tillväga i arbetet med de aktuella frågorna.

En överväldigande majoritet av enkätsvaren anger att kommunikationen mellan projektdeltagare och BHS fungerat bra eller mycket bra liksom att informationen från BHS fungerat väl.

Forskningsanknytning

Presentation och diskussion av relevant forskning har i enlighet med uppdraget från MSU varit ett genomgående tema i projektet. Vid samtliga träffar i Borås har forskningsresultat med anknytning till bibliotekets pedagogiska roll, tvåspråkighet, läsning, informationssökning och digitala medier presenterats (jfr ovan under Mål och uppläggning och bil. 2-4). Vid mentorsbesök har forskningsresultat med anknytning till respektive projekt diskuterats. En litteraturlista med förslag på läsning har funnits på webbplatsen och dessutom har lästips presenterats via projektets blogg (jfr bil. 6).

Det har funnits påtaglig entusiasm bland projektdeltagarna för innehållet i de forskningspresentationer som gjordes vid sammankomsterna på BHS.

Vi samtalade också en del om projektets betydelse, och i synnerhet föreläsningar och forskningsresultatens betydelse, för arbetet med skolbiblioteksutveckling. Gruppen var enig om att föreläsningstillfällena i Borås har varit en ”kick”. Det är svårt att hinna med och att orka ta till sig forskning på kvällarna efter en skoldag. Forskningen ger kanske inte direkt några förslag på metoder för att arbeta med elevernas språkutveckling, men gruppen menade att det var skönt att få höra om sådant som ligger i linje med hur de tänker och arbetar. Likt en klapp på axeln om att de är på rätt väg. Det gör också att man får energi och styrka i att arbeta vidare, att flytta fram positionerna ytterligare. (Mentorsträff Gullviveskolan 2008-01-28)

Samtidigt har dessa presentationer utmanat många av deltagarnas tidigare föreställningar om exempelvis samband mellan medier, textgenrer och språk- och läsutveckling eller om informationskompetens. Våra erfarenheter av kompetensutvecklingsprogrammet är att tillämpningar av forskningsresultat i praktisk skolverksamhet är en mycket komplex uppgift. Dessa erfarenheter bekräftar resultat från tidigare forskning som visar att nyttiggörande av forskningsresultat i skola och bibliotek inte handlar om envägskommunikation eller informationsförsörjning. I stället handlar det om att överbrygga etablerade föreställningar om motsättningar mellan teori och praktik, om förväntningar på att forskningen skall kunna leverera ”färdiga lösningar”, något som sällan förekommer i samhällsvetenskaplig forskning (Alexandersson 2006; Ekholm 2005; *Att lyfta blicken...* 2006; Gärdén m.fl. 2006). Vi tycker oss se att de erbjudanden vi ställt till förfogande i projekt StilBib i form av föreläsningssinnehåll och gruppdiskussioner vid sammankomster på BHS, rådgivning och samtal vid mentorsbesök liksom litteraturtips, har haft betydelse för uppläggning och

utveckling av de lokala projekten. Att betydelsen av forskningsutnyttjande efterhand har blivit tydligare för deltagarna märks mot slutet av projekttiden, inte minst genom de samtal som fördes vid den sista sammankomsten på BHS. Synen på vad läsning och lässtimulans kan innebära har successivt problematiserats i aktiviteter på skolorna och i diskussioner mellan deltagare och forskare / lärare vid BHS. Vidare kan en mer utvecklad och varierad syn på skolbibliotekets roll märkas i samtalen.

Det vore viktigt för spridning av kunskap inom detta område, att skolor som deltagit i projekt StilBib delar med sig av sina resultat, goda såväl som dåliga, för att bidra till kunskapsutvecklingen inom området. Vi menar att sådana erfarenheter kan ha betydelse för fortsatt arbete med att försöka omsätta forskningsresultat i yrkespraktiker i skola och bibliotek. Frågan om forskningsanknytningens innebörder, metoder och effekter kommer att följas upp i en separat artikel som nu är under arbete.

Kompetensutveckling bland projektdeltagare

Temat om kompetensutveckling hänger givetvis nära samman med frågan om forskningsanknytning, som diskuterades i avsnittet ovan. Underlaget för vår bedömning av vad projektdeltagarna lärt sig och i vilken mån de utvecklat kompetenser som kan utveckla skolbibliotekets pedagogiska roll hämtas dels från enkätsvaren, dels från de iakttagelser vi gjort vid mentorssamtal och vid deltagarnas presentationer och diskussioner under sammankomsterna på BHS. Enkätsvaren visar att drygt 40 % av deltagarna säger sig ha förändrat sin syn på skolbibliotekets pedagogiska roll under projektet. Några menar att deras uppfattning inte förändrats, eftersom de redan tidigare haft en klar bild av skolbibliotekets pedagogiska roll. De hoppas att projektet bidragit till att förändra kollegernas syn. Sådana svar tyder på att enkätfrågan borde kompletteras med mera specifika frågor om i vilka avseenden bilden av skolbibliotekets roll förändras. Enkätsvaren antyder att frågan tolkats som om rollen varit viktig eller inte, snarare än om vilken / vilka roller skolbiblioteket kan ha som pedagogisk resurs. Andra enkätsvar tyder dock på förändrade synsätt med avseende framför allt på läsfrämjande arbete och på undervisning i informationssökning. Sådana aspekter på skolbibliotekets roll belystes i föreläsningar och diskussioner under sammankomsterna på BHS och genom tips på litteratur under projektet. 43 % anger att forskningsresultat som presenterats haft stor betydelse för deras lokala projekt, medan 57 % anger att forskningsresultat haft liten eller mycket liten betydelse för de egna projekten. Här indikeras vad som nämnts ovan angående svårigheter att omsätta forskningsresultat i praktisk yrkesverksamhet.

Sammanfattningsvis menar vi att kompetensutveckling bland projektdeltagarna initierats och stötts genom projekt StilBib. Samtidigt tyder utvärderingen på att föreställningar om skolbibliotekets pedagogiska roll kan vara nog så svåra att rucka på. Vi bedömer att förutsättningar för en fortsatt utvecklad roll för skolbibliotek gynnas av att deltagare kommit i lag från olika skolor, där samverkan mellan de olika kategorierna av medarbetare (skolledare, lärare och bibliotekarier) utgjort ett viktigt villkor för den kompetensutveckling som ägt rum och hur denna kan förvaltas och leva vidare i framtida daglig skolverksamhet. Flera av de lokala projekten har också poängterat mål och resultat om utvecklat samarbete mellan lärare och bibliotekarier, ett mål som tycks ha uppnåtts på många skolor att döma av enkätsvaren om gott samarbete.

Projektets möjliga inverkan på elevers lärande

Som påpekats ovan har vi små möjligheter att bedöma projektets måluppfyllelse med avseende på elevers lärande. Inom projektet är det de vuxna, dvs. lärare, bibliotekarier,

skolledare och annan personal från deltagande skolor, och projektledningen vid BHS som haft kontakter. Projektet fick formen av ett kompetensutvecklingsprogram för skolpersonal. Som lärare och forskare vid BHS har vi således inte haft kontakt med elever, vi har inte heller tagit del av deras arbeten i form av uppsatser eller andra redovisningar. Vi är således beroende av projektdeltagarna för att försöka uttala oss något om elevernas läsutveckling och uppnående av lärandemål. Vi har ovan redovisat resultat av skolornas projekt och dragit slutsatsen att på majoriteten av skolor har projekten lett till förbättrade språk- och läsmiljöer genom skolbiblioteksutvecklingen. Vi menar att det finns anledning att anta att de aktiva satsningarna på olika aktiviteter för lässtimulans, insatser för undervisning i källkritik och aktivt samarbete mellan lärare och bibliotekarier har lett till att eleverna utvecklat sin läsförmåga och har bättre förutsättningar att nå lärandemål. De indikationer vi har från enkäter genomförda bland lärare och elever bekräftar sådana antaganden. En närmare utvärdering av hur projekt StilBib påverkat kvaliteten i elevers lärande skulle krävt en helt annan uppläggnings av projektet, med mera ingående studier vid färre skolor. Vi ser ingen anledning att förmoda att projekten skulle varit kontraproduktiva i förhållande till elevernas språk- och läsutveckling.

Diskussion och slutsatser

Flera frågor har väckts under arbetet med StilBib som är värda att diskuteras och undersökas ytterligare. Här följer en tematiserad diskussion av några frågor.

Synen på projektarbete

Vi iakttog på många håll en bristande vana vid att betrakta de insatser som gjordes på en skola som ett avgränsat projekt. Många metoder och aktiviteter kunde förekomma utan att man gjorde någon regelrätt probleminventering av vad som skulle avhjälpas, även om det rent allmänt förstås gällde att utveckla elevernas språkliga kompetens. Problem som kunde ha inventerats är exempelvis i vilka sammanhang elevernas förmåga var bristfällig, vilken typ av texter de hade problem med och vad som eventuellt redan fungerade bra och kunde utnyttjas mer. Insatserna blev därför generella och inte inriktade på definierade problem utöver de rent allmänna. Detta avspeglas i de lokala projektens målbeskrivningar och har påverkat möjligheten till utvärdering.

Ett därmed förknippat problem var bristande vana vid att utvärdera de genomförda insatserna. Tonvikten kom därför i mycket stor utsträckning att ligga på genomförandefasen, där det fanns stor uppfinningsrikedom. Denna benägenhet att satsa på insatser utan probleminventering och utvärdering riskerar att försvaga ett projekt. Frågan om projekt som utvecklingsmetod har analyserats under många decennier inom en rad olika sammanhang, inte minst skolan, och är ett område för både forskning och professionell kompetensutveckling. Framtida projekt i StilBib:s anda kan behöva fokusera ännu mera specifikt just på projekt som redskap för utvecklingsarbete. Möjligheten att göra utvärderingar som har något mer specifikt att säga om resultat av olika satsningar är tätt knuten till hur projekt specificeras, avgränsas och genomförs, inte minst en precisering av vad projektet är skapat för att åstadkomma (jfr Markless & Streatfield 2006, kap. 4-6).

Hade ett mer begränsat projekt, när det gäller antalet deltagare och geografisk spridning, kunnat fungera mer effektivt?

Kontakten mellan lärare på BHS och deltagarna ute i landet, liksom mellan deltagarna sinsemellan, har varit komplicerad på grund av det stora antalet deltagare och det geografiska avståndet mellan deltagande skolor i projektet. Vi menar att en tydligare gemenskap och ett större erfarenhetsutbyte mellan deltagarna hade varit önskvärt för att åstadkomma en mera kvalificerad kunskapsutveckling. I en sådan mindre grupp med ett tydligt "kitt" kan

diskussioner föras och erfarenheter utbytas på ett enklare och kanske djupare sätt. Dock har styrkan med kompetensutvecklingsprogrammets nuvarande utformning varit att projektet nått ut till relativt många skolor. De redskap för kontakter på distans som vi i projektledningen planerade för, exempelvis projektbloggen, har inte utnyttjats aktivt av deltagarna (jfr nedan om IKT). Med bättre utnyttjande av den teknik som står till förfogande genom interaktiva IKT-redskap hade kontakterna, erfarenhetsutbytet och samspelet mellan deltagare, skolor och ledningsgrupp kunnat bli mera aktivt och skapat bättre förutsättningar för lärande.

Hade bättre ekonomiska och strukturella förutsättningar kunnat påverka resultatet?

En del av projektskolornas oklara relation till kommunledning och mångfaldssatsning innebar att vissa skolor haft en ansträngd ekonomi i projektet. En annan konsekvens har varit att för vissa deltagare har kompetensutvecklingsprogrammet känts löst definierat och uppdraget inte tillräckligt förankrat uppåt i den kommunala hierarkin. För andra deltagare verkar detta inte ha spelat någon roll, och för ytterligare andra har samspelet mellan kommun och skolor fungerat utmärkt. En lärdom inför kommande projekt av detta slag är att se till att sådana faktorer som omnämns här uppmärksammas tydligare i nya projekt och att en gedigen förankring på kommunnivå kommer till stånd. Projekt som begränsas till en eller några närliggande kommuner kunde möjligen fungera bättre ur denna aspekt. Avhopp, resursbrist och svagt ledningsstöd hade då kanske kunnat undvikas.

Relationen till IKT

Projektdeltagarnas relation till IKT är på många håll svag och våra resultat tyder på att den datorvana som elever tillägnar sig på fritiden inte tas tillvara som en resurs i språk-utvecklingsprojekt. Som redan nämnts har ganska få skolor aktivt använt IKT-redskap i sitt arbete, med några utmärkande undantag. Ej heller har kommunikationen mellan deltagarna och BHS eller mellan projektdeltagare på olika skolor fungerat så som vi i projektledningen från början föreställde oss. Vi såg webbplatsen och bloggen som självklara sätt att kommunicera mellan BHS och projektdeltagare men också mellan projekten sinsemellan, men så kom det inte att fungera. För många deltagare var det inte naturligt att regelbundet använda sig av denna kommunikationsform. Tidsbrist kan vara en förklaring, men också brist på datortillgänglighet och möjligen också ovana vid att självklart utnyttja datorbaserad information.

Man kan fundera över hur dessa iakttagelser om bristande vana vid IKT-användning fungerar i relation till elever, för vilka datorbaserad kommunikation är en självklarhet. Vi inser att deltagarna hade projektet som en bisyssla i en i övrigt ansträngd arbetssituation, men vi blev ändå överraskade av den mycket begränsade användningen av digitala medier.

Vilken roll kan profession spela för hur arbetet med lässtimulans bedrivs?

Utvärderingen tyder på att lärarbibliotekarier och lärare ofta har en annan syn på biblioteksverksamhet än vad utbildade bibliotekarier har. Den senare kategorin ser biblioteket som en resurs för hela skolverksamheten, i alla ämnen, och ser kunskaper i informationssökning och informationsanvändning som viktiga redskap för eleverna. Lärare tycks däremot ofta se skolbiblioteket som en resurs för skönlitteratur och lässtimulans. I projektskolornas bibliotek arbetar ofta lärarbibliotekarier och i några fall helt utbildad personal, vilket bidragit till att en mer begränsad syn på bibliotekets uppgift blivit påtaglig. Ytterligare intryck från mentorsbesök är att lärarutbildning och dess betoning på läsning av

skönlitteratur har stor betydelse för hur arbetet med läs- och skrivutveckling bedrivs i skolan – på bekostnad av andra textgenrer. Kan det vara så att man i lärarutbildningar betonar kvantitet vid läsning av skönlitteratur som avgörande för elevers språkutveckling? Även läroplanen framhäver betydelsen av läsning av skönlitteratur inom svenskämnet, vilket kan antas ha betydelse för hur man arbetar med läsutveckling på skolan. Lärare beskriver att ”det är så här vi lärt oss på vår utbildning – det tar tid att tänka nytt”. Våra erfarenheter från projekt StilBib tyder på att frågor om synen på genrer och medier som redskap för stöd till elevers språkutveckling i viss mån kan kopplas till olika professioner bland ansvariga pedagoger. Andra studier visar att frågorna om val av medier också hänger samman med elevers ålder, där lärare och bibliotekarier som arbetar med yngre barn i undervisningen framhäver böcker och skönlitteratur som medier (Lundh & Limberg 2008).

Infrastrukturer för skolbibliotek

Ett bestående intryck av villkor för utveckling av skolbibliotekets pedagogiska roll är de kärva utgångslägen som många skolor och bibliotek har att hantera. Förutsättningar för skolbiblioteksverksamhet begränsas av i många fall ytterst knappa resurser och usla infrastrukturer. Bland deltagande skolor i projekt StilBib har vi sett en del exempel som ligger till grund för detta påstående. På en skola beskrivs läget vid första mentorsbesöket enligt följande:

Skolans läge är speciellt då skolbiblioteket som det är placerat och utformat idag inte fungerar för lärande och informationssökning. Det ligger centralt i byggnaden och ska verka som hjärtat för verksamheten. Tanken är god, men verkligheten är en annan. Alla passerar genom biblioteket, fritids är trångboddad och har verksamhet där. Detta tillsammans gör att det aldrig är arbetsro och ordning i hyllor, vilket leder till konflikt för alla inblandade. Arbetsgruppen menar att det behövs en förändring för att man ska kunna arbeta med/i skolbiblioteket.

Flera av frågorna som lyftes vid träffen var av praktisk karaktär som hur ska vi organisera våra boksamlingar så att de blir lättillgängliga för elever och personal. Hur ska vi arbeta för ordning i biblioteket? Hur får vi elever delaktiga och intresserade av böcker och annat som finns i biblioteket?

När det praktiska är löst och flytten genomförd vill man ta fram en arbetsplan för bibliotekets verksamhet. Biblioteket ska vara ett rum för lärande och främja språkutveckling. Eventuellt kommer ett litet delprojekt att genomföras på språkområdet under våren.

Exemplet visar hur praktiska och resursmässiga frågor ibland dominerat över idéer om pedagogiskt utvecklingsarbete. Andra exempel visar att just infrastrukturen för biblioteksverksamhet är problematisk; bibliotekslokalen är perifert placerad och inte ändamålsenligt utrustad vare sig för att stimulera läsutveckling eller för informationssökning. Biblioteket är sparsamt bemannat, ibland med personal som saknar ändamålsenlig utbildning för uppdraget. Vissa skolor har genomfört enkätundersökningar bland både elever och personal som visar att det främsta önskemålet är att få en ”vuxen” bibliotekarie till skolan. Detta ses som en förutsättning för fortsatt utveckling av skolbibliotekets pedagogiska roll. Det framgår på flera ställen hur biblioteksutvecklingen blir en fråga i ett större skolprojekt som är beroende av stöd och resurser som ligger utanför den enskilda skolan och därmed bortom makten att avgöra hur projektet skall utvecklas.

Dokumentationen från de olika skolorna visar också en tydlig inriktning på behov av kompetensutveckling på den mest grundläggande nivån, som har att göra med pedagogernas kunskaper i informationssökning och användning av digitala medier för bruk i

undervisningen. Skolbiblioteksverksamheten förefaller många gånger drivas av god vilja och goda idéer men påfallande brist på professionalism och resurser. Dessa svaga infrastrukturer kan delvis förklara de breda ambitionerna i skolornas lokala utvecklingsprojekt. När en möjlighet till skolbiblioteksutveckling med stöd utifrån erbjuds, så som var fallet med projekt StilBib, vill man åstadkomma allt på en gång. Dessa resonemang visar på både styrkor och svagheter i projekt av StilBib:s karaktär. Styrkan är att skolbiblioteksfrågorna lyfts och blir belysta genom stödet och uppmärksamheten utifrån, dvs. från BHS och MSU. En svaghet är att förhoppningar och ambitioner ställs för högt och inte kan uppnås med ett avgränsat ettårigt utvecklingsprojekt.

Slutsatser och fortsatt arbete

Som framgår av vår utvärdering har kompetensutvecklingsprogrammet StilBib givit resultat som på olika sätt stött skolbiblioteksutveckling, där satsningar på lässtimulans för språkutveckling stått i fokus vid majoriteten av deltagande skolor. Andra satsningar har placerat informationssökning och källkritik centralt för en utveckling av skolbibliotekets pedagogiska roll i arbetet med språkutveckling.

Denna rapport utgör en sammanfattning och utvärdering av projektet som helhet. Vi har dock beslutat att arbeta vidare med analys av två dimensioner av projektet som vi menar är särskilt intressanta. Det svaga intresset för IKT-tillämpningar i skolornas lokala projekt har delvis förvånat oss – i synnerhet som nya medier och teknologier länge haft en framträdande roll i bibliotekarieutbildningar och i diskursen om skola och utbildning. Vi kommer att närmare analysera orsaker och innebörder av resultaten på detta område. Frågan om möjligheter till utnyttjande av forskningsresultat i mötet mellan vetenskap och profession är ytterligare ett ämne som känns särskilt relevant för oss som forskare med vårt forskningsintresse djupt grundat i yrkespraktiker. Vi ser fram emot en fortsatt dialog mellan forskare och yrkesverksamma på detta område.

Ett direkt och konkret resultat för BHS del av projekt StilBib är att vi i år, vt 2009, erbjuder en fristående kurs under rubriken Utveckla skolbiblioteket, omfattande 7,5 hp. Kursen har lockat 25 deltagare, både lärare och bibliotekarier, yrkesverksamma i skolan. Kursen bygger vidare på de erfarenheter BHS gjort genom arbetet med projekt StilBib och bäddar förhoppningsvis för fortsatta kontakter mellan yrkespraktiker, utbildning, utveckling och forskning.

Vår övergripande slutsats är att projektet nått uppsatta mål med avseende på förstärkning och utveckling av goda språkmiljöer i majoriteten av deltagande skolor och att utvecklingen skett med skolbibliotek som redskap. Den direkta kopplingen mellan forskning och pedagogiskt utvecklingsarbete i lokala projekt har varit en utmaning och en styrka. Inriktningen på deltagare i arbetslag från olika skolor liksom fokus på samarbete och erfarenhetsutbyte har haft avgörande betydelse för utvecklingen. Projektresultaten tyder också på att det finns en kraftfull potential i skolbibliotek som redskap i pedagogiskt utvecklingsarbete. Skolbibliotek kan naturligt kopplas till stöd för olika dimensioner i språk- läs- och skrivförmåga, där krav numera ställs på förmågor att förstå, tolka och skapa mening medierade via nya tekniska redskap och via många språk. Vi bedömer att ytterligare satsningar på skolbibliotek för utveckling och användning av digitala medier och mångfald i skolan kan generera goda resultat. Vi menar att utvecklingsprojekt med fokus på informationskompetens och källkritik får ökande relevans i takt med utvecklingen av nya redskap för kommunikation och interaktion kring information, där gränsen mellan producenter och konsumenter håller på att upplösas och det blir allt svårare att avgöra vem som står bakom en viss källa. Forskning och utveckling om informationskompetens och digital kompetens kommer, enligt vår bedömning,

att öka i betydelse och kan direkt knytas till frågor om utvecklad läsförmåga (Säljö kommande). På detta område är välutvecklade skolbibliotek potentiellt starka aktörer.

Referenser

- Alexandersson, Mikael (2006). Praxisnära forskning och läraryrkets vetenskapliga bas. I B. Sandin & R. Säljö (red.). *Utbildningsvetenskap - ett kunskapsområde under formering*. Stockholm: Carlssons Bokförlag. ss. 355-376.
- Alexandersson, M., & Limberg, L. (2004). *Textflytt och sökslump. Informationssökning via skolbibliotek*. Stockholm, Myndigheten för skolutveckling. (Forskning i fokus ; 18)
- Att lyfta blicken och bryta mönster: Metoder för biblioteksutveckling* (2006). Lund: BTJ.
- Ekholm, M. (2005). *Att fånga kunnandet om lärande och undervisning*. Departementsserien 2005:16. Utbildnings- och kulturdepartementet.
- Gärdén, C., Eliasson, A., Flöö, E-M., Persson, C, & Zetterlund, A. (2006). *Folkbibliotek och vuxnas lärande. Förutsättningar, dilemman och möjligheter i utvecklingsprojekt*. Borås: Valfrid.
- LekaSpråkaLära - lärande lek om språk i förskola och bibliotek* (2004). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Limberg, L. (2002). *Skolbibliotekets pedagogiska roll - en kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.
- Limberg, L., Hultgren, F., & Jarneving, B. (2002). *Informationssökning och lärande - en forskningsöversikt*. Stockholm: Skolverket.
- Limberg, L., & Folkesson, L. (2006). *Undervisning i informationssökning. Slutrapport från projektet Informationssökning, didaktik och lärande (IDOL)*. Borås: Valfrid.
- Lundh, A., & Limberg, L. (2008). Information Practices in Elementary School. *Libri. International Journal of Libraries and Information Services*, vol. 58 (2), 92-101.
- Markless, S., & Streatfield, D. (2006). *Evaluating the impact of your library*. London: Facet Publishing.
- Myndigheten för skolutveckling (2005). *Bättre resultat och minskade skillnader - planering för mångfaldsarbetet 2006-2007. Myndigheten för skolutvecklings stöd till skolor och kommuner i segregerade områden under kommande två år*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. Dnr 2005:177
- Säljö, R. (kommande). Medier och det sociala minnet: dokumentationspraktiker och lärande från lertavlor till Internet. I J. Hedman & A. Lundh (red.) *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*. Stockholm: Carlssons.
- Tid för lärande. Rapport från Helvetesgapet, ett skolutvecklingsprojekt i Språkrum*. (2003). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Bilageförteckning

Bilaga 1: Inbjudan

Bilaga 2: Program för sammankomst 1

Bilaga 3: Program för sammankomst 2

Bilaga 4: Program för sammankomst 3

Bilaga 5: Konferensartikel. Tillgänglig i BADA (Flöö, Eva-Maria, Johansson, Monika & Limberg, Louise (2009). *Stilbib – erfarenheter av skolbiblioteksprojekt för språkutveckling*.)

Bilaga 6: Litteraturlista till projektdeltagare

HÖGSKOLAN I BORÅS

INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN

INBJUDAN

till startsammankomst i projekt Stöd till skolbiblioteksutveckling (StilBib) på Högskolan i Borås fredagen 20 april 2007.

Nu bjuder vi in till den första sammankomsten i projektet StilBib. Vi träffas på Högskolan i Borås den 20 april och programmet ser du nedan. Dagen kommer att innehålla information om projektets uppläggning, föreläsningar, och gruppvisa diskussioner.

Den lokal vi samlas i, C 203, finner du på bottenplanet i högskolans huvudbyggnad. Högskolan ligger på Allégatan 1 och du hittar dit med hjälp av dessa [kartor](#).

Program

- 09.00-10.00 Kaffe. Lokal: C203
10.00-10.45 Introduktion
Mona Lansfjord, Myndigheten för Skolutveckling: *Rum för lärande – bibliotekssatsningar under ett decennium och framåt*
10.45-12.00 Gruppdiskussioner
12.00-13.00 Lunch
13.00-14.30 Föreläsning. Louise Limberg: *Skolbibliotek, IKT och lärande*
14.30-15.00 Kaffe
15.00-16.30 Eva-Maria Flöög & Monika Johansson: *Projektet: Innehåll, arbetssätt, kommunikation, mentorsbesök, kollegial granskning mm.*

Projektets [webbplats](#)

Inför träffen behöver vi besked om hur många av er som kommer. Svara till Eva-Maria Flöög, eva-maria.floog@hb.se, senast 13 april. Under dagen serveras kaffe och lunch till en kostnad av 100 kr. Meddela önskemål om specialkost.

För boende, titta på [Borås Turistbyrå](#).

Väl mött!

Eva-Maria Flöög, Monika Johansson, Louise Limberg

Sammankomst 1. 2007-04-20

- 10.00-10.45 Introduktion. Louise Limberg, Monika Johansson, Eva-Maria Flöög
Föreläsning: Mona Lansfjord: *Rum för lärande – biblioteksatsningar under ett decennium och framåt*
- 10.45-12.00 Gruppdiskussioner. Presentation av de egna projekten.
- 12.00-13.00 Lunch
- 13.00-14.30 Föreläsning. Louise Limberg: *Skolbibliotek, IKT och lärande*
- 14.30-15.00 Kaffe
- 15.00-16.30 Eva-Maria Flöög & Monika Johansson: *Projektet: Innehåll, arbetssätt, kommunikation, mentorsbesök, kollegial granskning mm.*

Vid denna träff kommer ni att under ett av diskussionspassen presentera ert projekt för några andra skolor. Förbered er genom att göra en powerpoint eller några OH-bilder som kan tjäna som underlag för diskussionen.

Välkommen till StilBib, träff 2

Tisdag 2 oktober

13.00-13.30	Introduktion E408
13.30-15.30	Diskussion och presentation av de egna projekten 4 grupper. E 408 D511, D513, D517
15.30-16.00	Kaffe
16.00-17.00	Föreläsning. Anna Lundh: <i>Yngre skolbarn och informationskompetens</i> . M506

Onsdag 3 oktober

09.00-09.45	Föreläsning. Mats Dolatkah: <i>Läsning</i> . C203
09.45-10.00	Kaffe
10.00-11.30	Föreläsning. Tore Otterup: <i>Mångkultur och lärande</i> . C203
11.30-12.15	Kaffe och smörgås
12.15-13.15	Diskussion om mångfaldsfrågor. 5 grupper. D510, D511, D517, D616, D620
13.30-14.15	Föreläsning. Monika Johansson: <i>Barns läsning av facklitteratur</i> . C203
14.15-14.30	Avslutning. C203

Gruppindelning diskussion tisdag 13.30-15.30: 4 grupper

Grupp 1, E408: Arlandagymnasiet, Munkebäcksgymnasiet, Möllevångsskolan, Gnosjö

Grupp 2, D511: Råbyskolan, Fjärdingskolan, Tallbohovsskolan, Kalvhagsskolan

Grupp 3, D513: Erikslundsskolan, Finnstaskolan, Laröds skolor, Gullviveskolan, Norrby Markaryd

Grupp 4, D517: Bäckbyskolan, Valsta/Eddaskolan, St Ilians skola

Varje skola presenterar sitt projekt, ca 10 minuter. Därefter tid för synpunkter och frågor på projektets utformning och innehåll.

Gruppindelning diskussion onsdag 12.15-13.15: 4 grupper

Dag 2 väljer ni själva grupp, fördela er så att personal från er skola finns med i de olika grupperna.

Diskussionsfrågor, dag 2:

1. Ska biblioteken och skolan satsa på material skrivet på svenska eller på modersmål? Ska någon form av inskolning i det svenska kulturarvet ses som viktig? På vilket språk? (Pippi på arabiska eller svenska) Vad vet vi om detta? Hur gör ni? Varför?
2. Hur tar vi vara på dokumenterade erfarenheter som gjorts av att arbeta med skolbiblioteket för elevers språkutveckling?
3. Hur kan lärare och bibliotekarier samverka på ett sätt som är utvecklande för eleverna? Konkreta exempel.
4. Hur dödar vi läslust? Varför?

Välkommen till StilBib, träff 3

Tisdag 22 april

13.00-13.15	Introduktion C203
13.15-14.45	Föreläsning. AnnBritt Enochsson: <i>Internetsökningens didaktik eller "Hur lång är en wobbegong"?</i>
14.45-15.15	Kaffe
15.15-17.00	Diskussion. Erfarenheter av projektarbetet.

Onsdag 23 april

09.00-10.15	Föreläsning. Helena Francke: <i>Nya medier och källkritiska frågor</i>
10.15-10.30	Kaffe
10.30-12.00	Föreläsning Jonas Linderöth: <i>Du sköna nya värld - Om att leva i onlinespel</i>
12.00-13.00	Lunch
13.00-13.45	Diskussion (om träffens tema)
13.45-14.45	Föreläsning Louise Limberg: <i>Projektet i relation till skolbiblioteksutveckling C203</i>
14.45-15.00	Avslutning. C203

Gruppindelning diskussion tisdag 15.15-17.00: 4 grupper

Grupp 1, D513: Arlandagymnasiet, Munkebäcksgymnasiet, Möllevångsskolan, Gnosjö

Grupp 2, C402 eller stanna kvar i C203: Råbyskolan, Fjärdingskolan, Tallbohovsskolan, Kalvhagsskolan

Grupp 3, D515: Erikslundsskolan, Finnstaskolan, Laröds skolor, Gullviveskolan, Norrby, Hagaskolan och Strömsnässkolan i Markaryd

Grupp 4, D517: Bäckbyskolan, Valsta/Eddaskolan, Markaryd Hune och Höjdenskolorna, St Ilians skola

Varje skola berättar om sitt projekt, ca 10-15 minuter. Därefter tid för gemensamma diskussioner. Frågor att utgå ifrån vid presentation och diskussion:

- vad har vi lärt oss?
- vad kan vi utveckla ytterligare?
- vad kan BHS utveckla ytterligare när det gäller kompetensutveckling i relation till skolbibliotek?
- finns det några viktiga faktorer som spelat roll för det egna projektets innehåll och utveckling?
- vad har vi haft nytta av kompetensutvecklingsprogrammets olika moment, allt från mentorsbesök, träffar, föreläsningar etc?
- hur ser vi på forskning i relation till vår egen utveckling och i relation till projektets utformning?
- om projektet inte blivit vad vi tänkt oss, vad beror det på?

En bra idé är att förbereda gruppdiskussionerna genom att tillsammans i projektgruppen utifrån frågorna ovan dokumentera de erfarenheter som gjorts. Vi tar gärna emot denna

dokumentation som vi sedan kommer att använda i vår egen utvärdering av projektet. Skicka gärna via e-post till eva-maria.flöög@hb.se eller monika.johansson@hb.se.

Gruppindelning diskussion onsdag 13.00-13.45: 5 grupper

Dag 2 väljer ni själva grupp, fördela er så att personal från er skola finns med i de olika grupperna.

Lokaler:

Grupp 1. D510 EMF

Grupp2. D511 MOJ

Grupp3. D513 JEH

Grupp 4. D515 ALU

Grupp 5. D517 MDO

Diskussionsfrågor, dag 2:

På vilket sätt kan IKT-redskap stödja elevers språkutveckling?

Hur använder vi IKT redskap i skolan

Hur hanteras problem av typ ”klipp och klistra” när elever arbetar undersökande? Berätta gärna om goda exempel.

Litteratur som presenterades för projektdeltagarna på StilBibs webbplats

- Alexandersson, Mikael & Limberg, Louise (2004). *Textflytt och sökslump: Informationssökning via skolbibliotek*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. Tillgänglig: <http://www.skolutveckling.se/>
- Alvarado, Nadine & Larsson, Sara (2008). *Effektiv sökning på Internet: Från Alex till Wikipedia*. Lund: BTJ.
- Att lyfta blicken och bryta mönster: Metoder för biblioteksutveckling* (2006). Lund: BTJ.
- Axelsson, Lennart (2007). Läsa och skriva i en vidgad textvärld. *Datorn i utbildningen* 2007:6.
- Bemanna Skolbiblioteken! Ett verktyg för skolutveckling* (2006). Nationella skolbiblioteksgruppen. Tillgänglig: <http://www.skolbiblioteksgruppen.se/extra/Skolbib06.pdf>
- Enochsson, AnnBritt (2007). *Internetsökningens didaktik*. Stockholm: Liber.
- Enochsson, AnnBritt (2001). *Meningen med webben: En studie om Internetsökning utifrån erfarenheter i en fjärdeklass*. Karlstad: Univ., Institutionen för utbildningsvetenskap.
- Ewald, Annette (2007). *Läskulturer: Lärare, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår*. Malmö: Lärarutbildningen, Malmö högskola. Diss.
- Hyltenstam, Kenneth (2007). Modersmål och svenska som andra språk. Ingår i: *Att läsa och skriva: Forskning och beprövad erfarenhet*. Red. Anette Ewald & Birgitta Garne. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling
http://modersmal.skolutveckling.se/pdf/MSU_Atta_lasa_och_skriva_Hyltenstam.pdf
- Johansson, Monika & Thunberg, Lisa (2005). *Barns läsning av facktexter: En studie av skolbibliotekariers och pedagogers syn på barns läsning och förståelse av facktexter*. Borås: Högsk. i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2320/1332>
- Kuhlthau, Carol C. (2007). *Guided inquiry: Learning in the 21st century*. Westport, Conn. : Libraries Unlimited.
- Limberg, L. (2002). *Skolbibliotekets pedagogiska roll: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/>
- Lundh, Anna & Sundin, Olof (2006). Lärare och informationskompetens: Från utbildningspraktik till yrkespraktik. *Dansk Biblioteksforskning* 2, 3. Tillgänglig: <http://www2.db.dk/dbf/2006/nr3/lundh.pdf>
- Markless, Sharon & Streatfield, David (2006). *Evaluating the impact of your library: A practical model*. London: Facet publishing.
- Molloy, Gunilla (2007). *När pojkar läser och skriver*. Lund: Studentlitteratur.
- Naeslund, Lars (2001). *Att organisera pedagogisk frihet: Fallstudie av självständigt arbete med datorstöd vid grundskola*. Linköping: Läspedagogiska institutet EMIR.
- Nilsson, Nils-Erik (2002). *Skriv med egna ord: En studie av läroprocesser när elever i grundskolans senare år skriver "forskningsrapporter"*. Malmö: Lärarutbildningen
På olika sätt: Om skolbibliotek i biblioteksplaner. *Framsteget* 2008:16.
Tillgänglig:
http://www.bibl.vgregion.se/upload/Regionbibliotek/Framsteget/framsteget_16.pdf
- 13
Skolbibliotek: En pedagogisk resurs i undervisningen (2007). Skribent: Birgitta Stribe. Skoloch barnomsorgsförvaltningen; Skolbiblioteksforum; Växjö kommun. Lund: Bibliotekstjänst.
- Skolverket (2003). *Nationell utvärdering av grundskolan 2003 - huvudrapport svenska/svenska som andraspråk, engelska, matematik och undersökningen i åk 5 (NU-03)*. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1387>

Svenskan i tiden: Verklighet och visioner (2000). Red. Hans Åhl. Stockholm: HLS förlag (Högskoleförlaget vid Lärarhögskolan i Stockholm).

Sök för att lära: Om lärande informationssökning och bibliotek (2004). Red. Margaretha Ullström. Lund: Bibliotekstjänst.

Tänk om -! : Pedagogiska metoder i biblioteket (2005). Stockholm: Svensk biblioteksförening.

Westlund, Peter (1999). *Lära av varandra: Kollegiegranskning, kvalitetskartor, fokusgrupper*. Fokus-rapport 1999:7. Kalmar: Fokus Kalmar län.

Växelvis på modersmål och svenska: Språk- och kunskapsutveckling för flerspråkiga barn och ungdomar (2006). Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Tillgänglig: <http://www.skolutveckling.se/publikationer/>

Ögland, Malin (2002). *Skolans bibliotek: Om att utveckla samarbetet mellan skolbibliotek och arbetslag*. Stockholm: Starens kulturråd. Tillgänglig:

http://www.kulturradet.se/upload/kr/publikationer/2001/Skolans_bibl.pdf

Användbara webbplatser:

Idébiblioteket - om biblioteksprojekt av olika slag

<http://www.idebiblioteket.se/>

Kolla källan! Myndigheten för skolutveckling. Om källkritik.

<http://kollakallan.skolutveckling.se/>

Opening the book - läsarna i första rummet. Om att sprida läsning.

<http://www.ylb.se/pdf/RachelvanRiel070913.pdf>